

Elkar fundazioa

Euskal kulturaren erraldoia Espainiako liburu-banatzailer handienetakoa ere bada

Aldaketa handiak eman ditu Elkar taldeak azken urteetan eta horien ondorioz, besteak beste, Espainiako Estatuko liburu banatzaile handienetako bat bihurtu da. Ekainean prentsari azaldu dizkiote enpresa-konglomeratuaren azkenaldiko apustu estrategiko batzuk, euskal kulturaren leku zentrala daukan fundazioaren erradiografia egiteko aukera paregabea eskainiz.

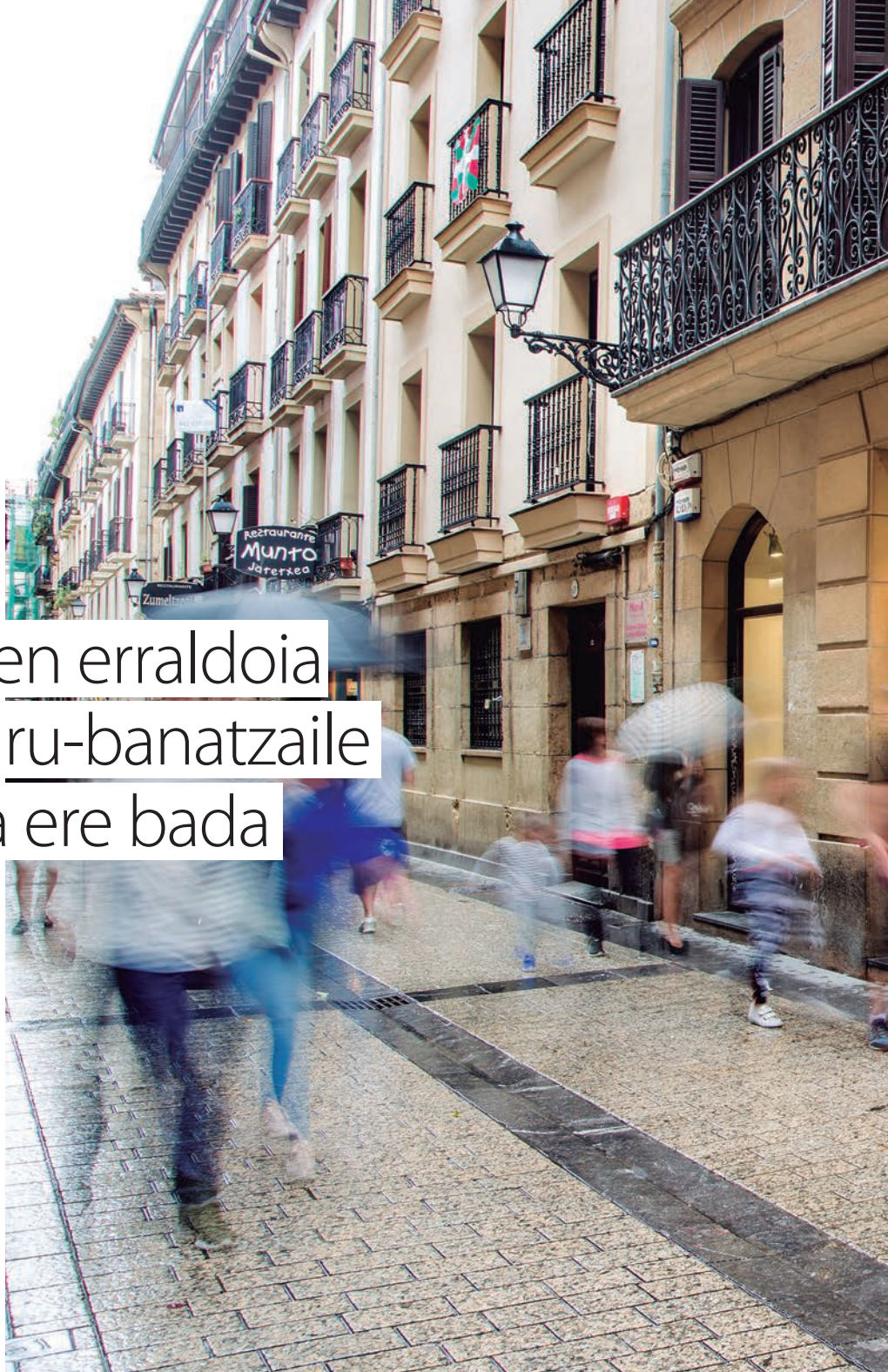

Gorka Bereziartua Mitxelena

@boligorria

ARGAZKIA: DANI BLANCO

Ekainaren 19an Elkar fundazioak kazetariak konbokatuta zituen Donostiako Barceló Costa Vasca hotelean. Ezohiko agerraldia, taldearen egitura osoa eta martxan dauzkaten negozio-lerroez informatzeko baliatu zuena, orain arte publikoarentzat oso ezagunak izan ez

diren datuak eskainiz. Denbora gutxian Elkarrek egin duen bigarren agerpen publiko esanguratsua da, aurretik Siadeco ikerketa elkarteari euskal kulturaren kontsumoa azter zezala eskatu eta martxoan aurkeztu baitzuen zeresana eman duen inkesta: ondorio nagusietako batek dio euskaldunen erdiek baino gehiagok ez dutela euskal kulturarik kontsumitzen.

Elkar fundazioari buruzko pertzepzio publikoaz ere galdetu zieten in-

kesta hura erantzun zutenei: euskal herritarren %65ek du enpresa-taldearen ezagutza, baina fundazioko lehendakari Joxemari Sorsek Donostian emandako azalpenen arabera, "kasurik gehienetan oso mugatua eta partziala" da ezagutza hori. Hara hor, beraz, denbora gutxian bigarren aldiz plazara atera izanaren zergatietako bat: "Ezagutzera ematea garrantzitsua dela baloratu da, are gehiago kultur munduak –eta bereziki liburua-

ren munduak- etengabeko aldaketa bizi duen une hauetan”, irakurtzen da goizeko kafearen bueltan bildu ziren prentsako langileei banatutako txostenaren sarreran.

Ondoko orrialdean, euskal kulturaren konglomeratu enpresarial nagusiaren mapa ikusten da: bost argitaletxe -gehi beste bitan partizipazioak-; beste bost banatzaile -horietatik lau Euskal Herri- kanpo-; 18 liburu-denda; eta beste enpresa batzuk, hala nola, Leitzarain in-

primategia, ikus-entzunezkoen ekoiztetxe baten zati bat, Hamaika TB telebista katearen %10 eta Martin Ugalde kultur parkearen %50 -beste erdia *Berria*-rena da-. Hori da Elkar gaur egun: 433 langileko taldea, 2017an 120 milioi euro baino gehiagoko fakturazioa izan zuena, lau milioi euroko irabazi gordinarekin -amortizazio, zerga eta finantza gastuak kendu gabe, alegia-. Banaketaren alorra da talde handi horren zutabe nagusia.

Espainiako Estatuko banatzaile nagusien artean

Zehazki, 90,7 milioi euroko fakturazioa izan du Elkarren banaketa-adarrak iaz, Donostian emandako datuen arabera. Eta orain arte oso ezaguna izan ez den zerbait buruz informatu du: fakturazio horren %21 besterik ez dagokio Euskal Herrian egiten den banaketari. Beste guztia Euskal Herri- kanpoko distribuzioari zor zaio: %79 -71 milioi euro baino gehiago-.

Mikel Esnal Elkarreko zuzendari kudeatzaileak esplikatu zuen azken bost urteetan egin duten apustua, baina aurretik nabarmendu zuen liburuaren sektoreak Espainiako Estatuan 2008tik 2016ra izan duen bilakaera negatiboa –salmentak ia heren bat gutxitu ziren tarte horretan; krisi ekonomikoaz gain, Esnalek “faktore ezkor” espresioa erabili zuen bestelako kausak seinatzeko, besteak beste, testu-liburuaren berrera-bilpena eta irakaskuntza-eredu digitalak-. Testuinguru horrek eragin du Elkarren estrategia-aldaketa Costa Vasca hotelean aditzera eman zuten. Tamaina handiagoko aktore izatea jarri zioten beren buruari helburutzat: “Euskal Herri mailako jokalarizateak merkatu dimentsio txikian aritzea esan nahi du, posizio ahulean kokatzen den jokalarizate txikiagokoa izatea”. Beraz, politika espantsiboak gidatu du fundazioaren banaketa-ildoak azkenaldian eta zenbait apustu egin dituzte norabide horretan: Dispe banatzaile madrildarra erosi dute, baita Valentziako Morcillo ere –biek ere liburuak, ikasmaterialak, jokoak eta paperegiko produktuak banatzen dituzte-.

Euskal Herrikan kanpo egiten den banaketaren argazkia osatzeko, fundazioak “betidanik” izan dituen enpresak gehitu behar dira, alegia, Bartzelonan kokatuta dagoen MCL, Katalunian eta Balear Uharteetan funtzionatzen duena; eta Madrilan dagoen ACL, erkidego horretaz gain Gaztela Mantxa, Gaztela Leon, Asturias, Galizia, Aragoi, Valentzia eta Murtziaraino iristen dena.

Donostiako aurkezpenean ez zuten aipatu beste enpresa bat, zeinaren erdia erosi zuen fundazioak 2015ean: Uppali frankizia-negoziaren %50 Elkarrena da gaur egun. Bi urte lehenago Abacus banatzaile kataluniarrak martxan jarri zuen formatu berria da, haurrentzako liburu, jostailu eta eskulanetarako materialak saltzen dituzten dendak sortzera bideratua. Elkar sartzearekin batera, testu- eta narratiba-liburuak ere erosi daitezke Espainiako Estatu osoan saltokiak irekitzen ari den kate horretan –adibidez, 2019rako Aragoi bost dendak berri irekiko direla argitaratu zuen iazko abenduan *Heraldo* egunkariak-.

Biltegietan ere berrikuntzak egin ditu Elkarrek, Donostiakoan zentralizatu ditu Madril eta Bartzelonakoak, mekanizazioan inbertsio garrantzitsuak egin... Dena batuta –enpresen erosketak

- » **Banaketaren alorra da Elkarren zutabe nagusia: iaz 90 milioi euro baino gehiago fakturatu zituen jarduera horri esker**
- » **Madrilgo banatzaile bat eta Valentziako beste bat erosi ditu azken urteetan, baita Uppali frankiziaren erdia ere**
- » **Elkar marka duten 18 liburu-dendez gain, beste 20 dendak taldearen kudeaketa sistema erabiltzen dute**
- » **Hego Euskal Herrian Elkar denden merkatu kuota %34,5ekoa izan zen 2017an eta sektorearekin alderatuz, gehiago hazi da**
- » **Liburu elektronikoen apustuak ez du espero bezalako emaitzarik eman eta horregatik, Elkarren interneteko dendan hauek saltzeari utziko diote**
- » **Argialetxeek Elkar taldeko %8 fakturatzen dute baina euskal liburuaren alorrean pisu handia dute: argitaratzen den liburuaren %20 inguru**

eta biltegietako aldaketak– 24 milioi euro kostatzen da estrategia-aldaketa. Emaizta onak eman dizkien ezin uka, ekainaren 19an publiko egin zituzten zenbakiak ikusita %95eko hazkundea izan baitute banaketaren alorrean 2012tik 2017ra bitartean, Espainiako Estatuaren liburu-banatzailen artean lidergotik gertu kokatzeraino –fakturazioan lehenak direla aipatu zuen Esnalek-.

Paperezko erraldoia

Euskal Herrian ere ez da mugimendurik falta izan azkenaldian, Kepa Matxainek aldizkari honen 2.603. zenbakian argitaratu zuen moduan: Elkarrek Bitarte banatzailea erosi du eta operazio horrek badu zerikusirik Iruñeko Auzolan liburu-dendaren itxierarekin, hau banaketa-enpresa nafarraren parte baitzen. Esnalek Donostiako agerraldian azaldu zuen Bitarteko langileek lanean jarraituko dutela Elkarren eta tratua erosi nabarmendu zituen: “Garaia da indarrak uztartzeko. Pozik gaude akordioa lortu izanagatik”.

Denden eta banatzaileen arteko harremana da liburu-salerostetaren gaikoetako bat. Elkarrek, bere saltokiak edukitzeaz gain –Zuberoan eta Nafarroa Beherean izan ezik, probintzia guztietan du presentzia-, beste formula bat ere jarri du abian azken lau urteetan, “denda laguna” izenekoa. Beste 20 liburu-denda daude sare horretan sartuta. Zer esan nahi du horrek? Aurretik zeukaten gestio-sistemaren ordez, Elkarrena jartzen dutela beraien dendetan, “bikaintasunez” lan egitea ahalbidetuz, zuzendari kudeatzailearen hitzetan; baina “autonomia osoa” mantenduz, kudeaketa sistema propioa ez edukitzeak uzten duen heinean behintzat.

Kaleko dendetan jarri du fokua Elkarrek, sareko salmentetan lehiazteko aukerak urriagoak direla ikusita. Eta terreno horretan, bada nor: iaz liburu-denden adarrak %34,5eko merkatu-kuota izan zuen Hego Euskal Herrian, sektorearen batez bestekoa baino kasik hiru puntu gehiago haziz.

Paperezko erraldoia dirudi fundazioaren atzekian dagoen enpresa-taldeak, fakturazioaren parterik handiena liburuari lotuta baitago eta beste formatuetan egindako apustuek ez diote nahi bezalako emaitzarik eman. Horrek esplikatu dezake aurkezpen hartan egindako beste iragarpen bat: *Elkar.eus*

interneteko dendaren bidez liburu elektronikoak saltzeari utziko diotela. Erabakia esplikatzeko, liburu numerikoaren merkatuan gertatu den polarizazioaren berri eman zioten prentsari: edo “pirateria” edo “denok ezagutzen dugun erraldoia” –alegia, Amazon– nagusitu dira eta horietatik kanpo aukera handirik ez dagoela ikusita egin dute hautua, baita irakurgailuak saltzeak zentzu handirik ez zeukala sinetsita ere: “EITB telebista-aparailuak saltzen hasiko balitz bezala da”, esan zuen Joxemari Sorsek erabakiari buruzko xehetasunez galde-tuta. Nolanahi ere, taldeko argitaletxeek jarraituko dute euskarri digitalean argitaratzen eta liburu horiek erosi ahal izango dituzte irakurleek, editorialaren webgunearen bidez.

Txertoa argitaletxearen funtzio berria

Beste negozio-lerroekin konparatuta fakturazio txikiagoak dituzte Elkarren argitaletxeek, talde guztiaren %8, baina eztaba daezina da euskal liburugintzan duten pisua. Argitaratzen den bost libururitik bat da fundazioko editorialen batekoa eta horietan ere izan dira aldaketak.

Nabarmenena, Txertoa eta Ttarttaloren rol-banaketa. Aurrerantzean, Txertoa arduratuko da orain arte Ttarttalok publikatu dituen helduen liburuez eta bigarren argitaletxe hori haurrentzako lanak publikatzen espezializatuko da.

Badirudi historikoki eduki duen pisua berreskuratuko duela Txertoak osterare. 1968tik dago martxan, hau da, Elkar argitaletxea bera baino lehenagokoa da; baina zenbait urtez ondo definituta-ko ildoa falta izan zaio, unearen arabera gaztelaniazko saiakerak, haurrentzako biografiak edo sukalde-liburuak argitaratu izan ditu. Orain marko zehatzagoa izango duela ematen du, euskarazko eta gaztelaniazko saiakerak, gaztelaniaz aritzen diren Euskal Herriko idazleen lanak eta euskal idazleen itzulpenak. Azken Durangoko Azokan jada sumatu zen aldaketa, besteak beste Lander Garroren *Gerra txikia* nobelaren itzulpena (*La pequeña guerra*) erdal irakurleen esku jarri baitzuen. Euskaraz argitaratu dituen azken bi saiakerak –Pako Suduperen *Telesforo Monzon, aristokrata abertzalea* eta Hektor Ortégaren *Tretatxu, lapurren gobernadorea*– zeresana

eman dute –bigarrenari buruzko erreportajea publikatu zuen Urko Apaolaza Avilak ARGIAren 2.599 zenbakian–. Zer esanik ez Joan Mari Torrealdairen *Ase-dio al euskera*-k, duela 20 urteko *El libro negro del euskera* osatzera etorri den 400 orrialdetik gorako bolumenak.

Datu, lan-ildoa, enpresa eta apustu estrategiko askoren berri eman zuen Elkar taldeak ekaineko agerraldian, ondorio ugari ateratzeko adina. Begi-bistakoen, honakoa: liburu bat ekoizten den momentutik erosleak eskuratzen duen arte, banaketa-saretik eta dendatik pasaz, fundazioaren enpresek zeresana dute produktuaren kate guztian. Eta kasu batzuetan –banaketarenean nabarmen– ez da Euskal Herrira mugatzen den indar-posizioa. Presentzia hori baliatu zuen taldeak berriz ere bestelako kultur politikak eskatzeko. Olatz Osa Elkar argitaletxeko zuzendariak aurreratu zuen, abian jarri dutela “etxe barruko gogoeta” gai horri buruz eta ondorioak partekatuko dituztela beste eragile kulturekin. Siadecoren ikerketarekin irekitako lanketa publikoak aurrerago ere segida izango duela dirudi beraz. ■

429 aukerarik ezatorria

aizu!

Ximun Fuchs
Artea erdigunera, euskaraz

OLATZ SALVADOR ARIN-ARIN - JAIK ANTOLATZEDO MOLDEAK ERABERRITZEN -
UDA HONETAN EZ ASPERTZEDO BOST PROPOSADEN

Kalean da udako

aizu!

- Uda honetan ez aspertzeko bost proposamen
- Olatz salvador arin-arin
- Jaiak antolatzeko moldeak eraberritzen

Urte osoko harpidetza (Hego Euskal Herria eta Espainia) **29 €**

aizu.eus